

ВИРОБНИЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЯК ОСНОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Ковбатюк Марина Володимирівна

*кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри теоретичної та прикладної економіки,
Національний транспортний університет*

Дабіжа Олександра Юрївна

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Національний транспортний університет*

Для забезпечення стабільного положення в світовій економіці, забезпечення конкурентоспроможності країни на міжнародній арені, треба активно розвивати та збільшувати виробничий потенціал національної економіки. Україна має достатньо потужну ресурсну базу, вигідне географічне розташування та висококваліфіковану робочу силу, але стикається з низкою системних проблем у сфері розвитку виробничого потенціалу. Значне зношення виробничих фондів, дефіцит інвестицій, вплив воєнних дій, трудова міграція та недостатня інноваційна активність обмежують конкурентоспроможність української економіки. Постає завдання – сформувати сучасну модель управління виробничим потенціалом, яка б забезпечила його ефективне використання, модернізацію та інтеграцію в глобальні ланцюги доданої вартості.

Виробничий потенціал України – це сукупність усіх наявних у країні ресурсів, здатних забезпечувати виробництво товарів і надання послуг. До його складу входять природні, трудові, матеріально-технічні, фінансові, науково-технічні та інституційні ресурси [1].

Україна є однією з найбільших країн Європи за площею та чисельністю населення. Однією з основ її національної економіки є промисловість, яка забезпечує виробництво матеріальних благ, наповнення бюджету та зайнятість мільйонів громадян. Основні галузі – металургія, хімічна промисловість та машинобудування – відіграють стратегічну роль як у внутрішньому економічному розвитку, так і в міжнародному експорті. Україна є однією з провідних країн у світі за обсягами виробництва чавуну, сталі та прокату. Багатогалузеве машинобудування спеціалізується на виробництві транспортного обладнання, електроніки, сільськогосподарської техніки, авіації та важкого машинобудування [1].

Україна відома всьому світу як «житниця Європи» завдяки своїм родючим землям. Основними продуктами є зернові, соняшник, кукурудза

та цукровий буряк. Україна є провідним експортером соняшникової олії у світі та активно розвиває органічне землеробство, що дозволяє виходити на європейські ринки. У сільськогосподарському секторі активно впроваджуються сучасні технології точного землеробства та автоматизації.

Енергетичний сектор України представлений вугіллям, ядерною та гідроенергетикою. Крім традиційної енергетики, Україна має значний потенціал у розвитку відновлюваних джерел: сонячної, вітрової, біоенергетики та геотермальної енергії. Українські регіони, такі як південь та захід, мають сприятливі умови для розвитку сонячної та вітрової енергетики. Уряд активно підтримує розвиток «зеленої» енергетики шляхом надання тарифних пільг та стимулювання інвестицій. Зокрема, будується низка вітрових та сонячних електростанцій, що дозволяє зменшити залежність від імпорту енергоресурсів.

Логістична інфраструктура України включає розгалужену мережу морських портів, залізничних шляхів, автомобільних доріг та аеропортів. Морські порти забезпечують значну частку експорту та імпорту. Наявність однієї з найбільших залізничних мереж у Європі дозволяє ефективно транспортувати товари як всередині країни, так і за кордон. Залізничний транспорт є ключовим для перевезення зернових та промислових вантажів. Розвиток автомобільних шляхів та мультимодальних логістичних центрів сприяє інтеграції в європейські транспортні коридори. Однак логістична інфраструктура стикається з проблемами застарілого обладнання, недостатнього фінансування та необхідності модернізації [3].

Свої переваги Україна не в змозі використовувати сьогодні в повної мірі внаслідок вторгнення РФ, що продовжує завдавати вражаючих втрат людям та економіці. Згідно з Оперативною оцінкою збитків та потреб (RDNA4) за лютий 2025 року, країні знадобиться щонайменше 524 мільярди доларів протягом наступного десятиліття для ремонту та відбудови країни, що приблизно в 2,8 рази перевищує оціночний номінальний ВВП за 2024 рік. Значні пошкодження інфраструктури та масштабні перебої з електропостачанням, за оцінкою Світового банку, уповільнять економічне зростання до 2% у 2025 році [4].

Згідно з даними RDNA4, в енергетичному секторі за останній рік спостерігається 70% зростання кількості пошкоджених або зруйнованих активів, включаючи інфраструктуру виробництва, передачі та розподілу електроенергії, а також централізоване тепlopостачання. Потреби у реконструкції та відновленні є найбільшими у житловому секторі (майже 84 мільярди доларів), далі йдуть транспортний сектор (майже 78 мільярдів доларів), енергетичний та видобувний сектори (майже 68 мільярдів доларів), сектор торгівлі та промисловості (понад 64 мільярдидоларів) та сільськогосподарський сектор (понад

55 мільярдів доларів). У всіх секторах вартість лише розчищення та управління завалами сягає майже 13 мільярдів доларів [4].

Пріоритетність інвестицій у відновлення та реконструкцію матиме вирішальне значення для вступу України до ЄС та її довгострокової стійкості. Ці зусилля спрямовані на відновлення інфраструктури країни, відродження її економіки та зміцнення її інституційної бази відповідно до стандартів ЄС. Відновлення надає можливість подолати руйнування, спричинені триваючим вторгненням, а також краще відбудуватися, впроваджуючи інноваційні рішення та реформи, що відповідають очікуванням членства в ЄС.

Мобілізація приватного сектору залишається критично важливою для успішного відновлення та реконструкції України. Багато фірм почали інвестувати в ремонт та стійкість, зокрема через розподілені енергетичні рішення, такі як газові електростанції, сонячні панелі та біогаз. Згідно з попередніми оцінками IFC, приватний сектор потенційно може покрити третину загальних потреб, забезпечуючи важливе доповнення до державних інвестицій [4].

Зрозуміло, що ситуація, в якій опинилася Україна сьогодні, вимагає спрямування головних зусиль на розвиток військово-промислового комплексу, який є невід'ємною частиною виробничого потенціалу. Виробничий потенціал ВПК України протягом 2024 року зріс з 12 до 35 мільярдів доларів, завдяки чому Україна наразі сама виробляє понад 30% зброї та боеприпасів [5].

Попри труднощі, промисловість знаходить шляхи диверсифікації. Наприклад, частка виробництва іноземного та оборонного призначення, а також аграрної переробки зростає. Проте загалом для відновлення промислового виробництва потрібні масштабні інвестиції в модернізацію заводів, відбудову знищених потужностей і переорієнтацію на європейські стандарти, що вимагає часу і ресурсів.

Отже, перспективи розвитку виробничого потенціалу включають інтеграцію в європейські ринки, залучення іноземних інвестицій, розвиток відновлюваної енергетики, цифровізацію виробництва, підтримку стартапів та розвиток людського капіталу. В той же час відновлення і розвиток виробничого потенціалу національної економіки України потребує модернізації підприємств, активного залучення іноземних інвестицій, державної підтримки інновацій, розвитку логістики та вдосконалення системи освіти [2].

Важливо забезпечити ефективне використання природних ресурсів та підвищити енергоефективність виробництва. Розвиток інфраструктури, зокрема логістичної та транспортної, сприятиме швидшій інтеграції в європейські ринки.

Держава має забезпечити сприятливий інвестиційний клімат, підтримувати розвиток малого та середнього бізнесу, а також стимулювати освітні програми для підготовки кваліфікованих кадрів.

Таким чином, головними секторами потенційного зростання виробничого потенціалу є: агропромисловий сектор, інформаційні технології, відновлення інфраструктури, відновлювана енергетика та інтеграція з ЄС.

З огляду на викладене, повноцінне відновлення виробничого потенціалу України залежить від активної мобілізації ресурсів та реформ: потрібно зберегти і повернути людський капітал, інвестувати у технології та модернізацію, а також ефективно використовувати міжнародну підтримку. Лише поєднання масштабної реконструкції інфраструктури, сприятливого інвестиційного середовища та розвитку нових секторів – від агропереробки до ІТ та енергетики – дозволять країні реалізувати свій потенціал і забезпечити стале економічне зростання.

Список використаних джерел:

1. Стратегія економічного розвитку України до 2030 року.
URL: <https://www.kmu.gov.ua>
2. Індустріальний потенціал України та перспективи його модернізації. Звіт Аналітичний центр «Український інститут майбутнього». Київ, 2023.
URL: <https://uifuture.org>
3. Ukraine Economic Resilience Activity (ERA). Аналітика щодо промислових кластерів та інфраструктурної стійкості. URL: <https://www.usaid.gov/ukraine>
4. The World Bank In Ukraine. World Bank Group.
URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/overview>
5. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3992053-torik-virobnicij-potencial-vpk-ukraini-zris-vtrici-do-35-milardiv-smetanin.html>